

โคลงโลกนิติ

● นำเสนอเมื่อ 3 ก.ค. 2551

โคลงโลกนิติเป็นสุภาษิตเก่าแก่ มีมาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี นักปราชญ์ในครั้งนั้นได้สรรหาคำสุภาษิตที่เป็นภาษาบาลีและสันสกฤต ที่มีอยู่ในคัมภีร์ต่างๆ คือ คัมภีร์โลกนิติ คัมภีร์โลกนัย ตลอดจนคัมภีร์พระธรรมบท แล้วนำมาแปลเป็นภาษาไทย โดยแต่งเป็นคำประพันธ์ คำโคลงทุกคาถารวมเรียกว่าโคลงโลกนิติ เป็นสุภาษิตที่บรรพบุรุษของไทยนับถือ นำไปเล่าเรียน สั่งสอน และประพฤติปฏิบัติกันอย่างกว้างขวาง เป็นที่รู้จักกันดี ในหมู่ประชาชนคนไทยทุกหมู่เหล่าทุกสถานะอาชีพต่อเนื่องกันมาช้านานจนถึงปัจจุบัน

เมื่อพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ ทรงปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพนฯ เมื่อปี พ.ศ.๒๓๗๔ ทรงมี พระราชประสงค์จะให้จารึกโคลงโลกนิติลงในแผ่นศิลาในวัดพระเชตุพนฯ เป็นธรรมเนียม จึงได้โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร รวบรวมโคลงโลกนิติของเก่ามาชำระแก้ไขใหม่ ให้เรียบรอยปราณีตและไพเราะ เพราะของเก่าที่คัดลอกต่อ ๆ กันมา ปรากฏว่ามีถ้อยคำที่วิปลาศคลาดเคลื่อนไปมาก สุภาษิตที่ปรากฏในโคลงโลกนิติ ล้วนเป็นภาษิตที่นิยมนับถือกันว่าเป็นภาษิตที่เหมาะสมที่จะใช้เป็นหลักประพฤติปฏิบัติ และนำไปสั่งสอนกันต่อไป

ครรรโลงโคลงโลกนิตินี้ มีแต่โบราณกาล เป็นสุภาษิตสาร	นมนาน	เกาพร้อม สอนจิต เวียไว้ในกรรม
กลดั่งสร้อยสอดคล้อง		
ทศนัชนอบน้อมมิ่ง	อุตมางค์	แจ่มพร้อม สุดับแต่ เดิมพื่อ
ไตรรัตน์จัดเบญจางค์		ต่างดองคัมภีร์
จักพร้อมโลกนิติปาง		
อรรถอื่นอ้างเลศล่อม		

ถวายนครกรรพุมเพียง
ไตรรัตน์เรียบไตรทวาร
โลกนิติสืบสาร
เดือนจิตสาธุชนเช้า

บวรมาลัยมิ่งแฮ
เวียดเกล้า
ของเกา
คำคำชใจ

โลกนิติในโลกล้วน
คือบิดามารดาอาจารย์
เขาเจ้าจอมใจบาณ
เบิกศิลปะปรีชาแท้

แก่นสาร
เจียวแล
ทิดรำเรียนแฮ
เลิศแล้วเมธี

ปลาร้าพันห่อด้วย
ใบก็เหม็นคาวปลา
คือคนหมู่มาก
ได้แต่รายรายฟุ้ง

ใบคา
คละคลุ้ง
คบเพื่อน พาลนา
เฟื่องให้เสียพงศ์

ใบพ้อพันห่อหุ้ม
หอมระรวยรสสุพา
คือคนเสพเสนาหา
ความสุขซาบถาม้วย

กฤษณา
เพริศด้วย
นักปราชญ์
ดุษไมกลินหอม

ผลเตื่อเมื่อสุกไซ้
ภายนอกแดงดูฉนั้น
ภายในยอมแมลงวัน
จุดตั้งคนใจร้าย

มีพรรณ
ชาดบาย
หนอนบอน
นอกนั้นดูงาม

ขนุนสุกส้างแห้ง
ภายนอกเห็นหนามหนา
ภายในยอมรูสา
สาธุชนนั้นแล

สาขา
หนั้นแท้
เอมโอช
เลิศด้วยดวงใจ

ยางขาวขนเรียบร้อย
ภายนอกหมดใสสี
กินสัตว์เสพปلامي
แจกเช่นชนชาติร้าย

ดูดี
เปรียบฝ้าย
ชีวิต
นอกนั้นนวลงาม

รูปร่างดูร้าย	รุ่งรัง	ชั่วช้า นฤโทษ กลั่นสร่างทางผล
ภายนอกเพียงฟังซึ้ง เสพสัตว์ที่มรณัง ตั้งจิตสาธุชนกลา		
คนพาลผู้บาปแท้ ไปสูหาบัณฑิต	ทุจริต	ค่าเช่า บุทรูป ใจนา หอนรुरสแกง
พึงธรรมอยู่เนืองนิตย์ คือจวกตักเขา		
ผู้ใดใจฉลาดล้ำ	ปัญญา	อาจารย์ ซับซาบ ใจนา ทราบรुरสแกง
ได้ระดับปราชญ์เจรจา ยินคำมัตเตียวมา คือมลินคนผู้		
หมูเห็นสีหราชท่า กูสี่ตีนกูป	ชวนรบ	ท่านไซร์ หลีกจาก กูนา วากเววางหนี
อย่ากลัวท่านอย่าหลบ ท่านสี่ตีนอย่าได้		
สีหราชร้องว่าไอ้	พาลหมู	เกลียดไกล มึงมาศ เองนา พายแพภัยตัว
ทราชาดิฉันเห็นกู ถามึงใครรบดนู กูเกลียดมึงกูให้		
กบเกิดในสระใต้ ถาหอนรुरสมาลัย	บัวบาน	หนึ่งน้อย นับโยชน ก็ดี
กุมราอยู่ไกลสถาน บินโบกมาค้อยค้อย	เกลือกเกล้าเสาวคนธ์	
ใจชนใจชั่วช้า ใจจักสอนใจเอง	โจงเงง	ไปได้ ปลั่งงวย แต่งให้ป็นตรง
ใจปราชญ์ตัดตามเพลง ดูขวางป็นตัดไม้		

ไม้ค้อมมีลูกน้อม	นวยงาม	งายแท้
คือสัปบุรุษสอนตาม		สอนยาก
ไม้ผู้ตั้งคนทราวมุ		หอนหรือโดยตาม
ตัดก็หักแหลกแล		
เป็นคนควรรอบรู้	สมาคม	กล่าวไว้
สองประการนิยม		นักปราชญ์
หนึ่งพาลหนึ่งอูตม		เลือกรูสมาคม
สองสิ่งนี้จงให้		
คนใดไปเสพด้วย	คนพาล	เนิ่นแท้
จักทุกข์ทนเนานาน		เปรมปราชญ์
ใครเสพทวยทรงญาณ		เพราะได้สติบดี
เสวยสุขล้ำเลิศแท้		
ได้เห็นนักปราชญ์ไซ้	เป็นสุข	คำเช่า
อยู่ร่วมเรือนหายทุกข์		ใจตั้ง พาลนา
ผู้พาลสั่งสอนปลุก		ตกตองมือโจร
ยลเยี่ยงนกแขกเต้า		
จงนับสัปบุรุษรู้	บุญกรรม	ชั่วร้าย
จะละหลีกพาลอัน		ทุกเมื่อ
จงสร้างสืบบุญธรรม		ดูจด้วยฟองชล
จงนึกนิตยชีพคล้าย		
คบกาภาโหดให้	เสียพงศ์	แหลกด้วย
พาดระกูลเหมหงส์		ความชอบ
คบคนชั่วจักปลง	เสียนา	
ตราบลูกหลานเหลนม้วย		ไม่ม้วยนินทา

มดแดงแมลงป่องไว้
จู่จะเข้บพิษวาง
ทรชนทั่วสรรพางค์
เพราะประพฤติมันเกี่ยว

พิษหาง
แห่งเขี้ยว
พิษอยู่
เกียงรายแกมดี

นาคีมีพิษเพียง
เลื่อยบทำเดโช
พิษน้อยหยิ่งโยโส
ชูแต่หางเองอ้า

สุริโย
แซมช่า
แมลงป่อง
อวดอางฤทธิ์

ความรู้ผู้ปราชญ์นั้น
ฝนทั้งเท่าเข็มเพียร
คนเกียดเกลียดหน้าเวียน
กลอุทกในตระกร้า

นักเรียน
ผายหน้า
วนจิต
เปี่ยมลนถามี

กละออมเพ็ญเพียบน้ำ
โองอ่างพร่องชลชิง
ผู้ปราชญ์หอนสูงสิง
คนใจจรุนอยกอ

ธาติง
เฟื่องหม้อ
เยี่ยใหญ่

งาสารฤาหอนเหียน
คำกล่าวสาธุชนยีน
ทุรชนกล่าวคำฝืน
หัวเต่ายาวแล้วสั้น

หุดคีน
อย่างนั้น
คำลู่
เลหลินทรชน

ทรชนอย่าเคียดแค้น
อย่าหางศัตรูชิด
คือไฟถ่านแรงฤทธิ์
แม้นดับแล้วบไหม้

อย่าสนิท
อย่าไกล
ถือถลอก มีอนา
หมนตองมือดำ

มิตรพาลอย่าคบให้
พาลไซ้มิตรอย่ามัก
ครั้นคราวเหี้ยมคุ่มซั๊ก
          รู้เหตุสิ่งใดไซ้

สนิทหนัก
กล่าวไกล้
เอาโทษใส่ना
สอสินกลางสนาม

หมาใจตัวร้ายขบ
อย่าขบตอบต่อหมา
          ทรชนชาติชวงทา
อย่าโกรธอย่าหน้าบึ้ง

บาทา
อย่าขี้
          รูดโทษ
ตอบถ้อยถือความ

ลูกสะเดาน้ำผึ้งซาบ
แล้วปลุกปองรสคนธ์
ตราบเท่าออกดอกผล
ชมแห่งสะเดาน้อย

โทรมปน
แอบอ้อย
พวงดู
หนึ่งรูโรยรา

พริกเผ็ดใครให้เผ็ด
หนามย่อมแหลมเองใคร
จันทน์กฤษณาไฉน
วงศ์แห่งนักปราชญ์ได้

จันใด
เชื่อมได้
ใครอบ หอมฤา
เพราะด้วยฉลาดเอง

จันทน์แห่งกลิ่นหอมได้
อ้อยหีบชานยังหวาน
ข้างเข้าศึกเสียมสาร
บัณฑิตมั่นทุกข้อย

ดรรธาน
โอชอ้อย
ยุกุยาง งามนา
เท่าเรือลีมธรรม

ฝูงหงส์หลงเข้าสู่
สีหราชเคียงโศกนา
          มาตนระคนลา
นักปราชญ์พาลพาเต้า

ฝูงกา
คลาดเคล้า
เลวชาติ
สินีเณงาม

แมลงวันแสงเสพด้วย พาลชาติเสาะกิ่งรก กุมราเห็จเหินหก นักปราชญ์ฤาห่อนหม้าย	ลามก	เรื่องร้าย หาบูนุ บานนา หมิ่นสุแสงธรรม
เนื้อปองน้ำหญาบ ลิ่งบ่ปองรัตน์ปอง หมุปองอสุจิของ คนเคลิบเคลิ้มบ้ำไบ้	ปองทอง	ลูกไม้, หอมหอน ปองนา หอนรูปองธรรม
กายเกิดพยาธิโรคร้าย แต่พยศยาไปวาย ชาติเสื่อหอนหายลาย กล้วยก็กล้วยคงกล้วย	ยาหาย	ตราบม้วย ลบผอง กลับกลายฤมี
ขุนเขาสูงร้อยโยชน์ ขุนปราบด้วยโยธา จักกลางพยุศสา ยศศักดิ์ให้เทาให้	คณนา	ราบได้ หัสยา พยศนฤหา
คบคนผู้ใจดเคลิ้ม หญิงเคียดอยู่ระคน อยาคบหมูทรชน บัณฑิตแมตกดอง	อัปผล	ร่วมห้อง สอนยาก โทษสุสมาคม
ภูเขานอกล้ำ บมิหนักแผ่นธรณี หนักนักแต่กระลี อันจักทรงทานได้	หากมี	หน้อยไซ้ ลวงโลก แด่พินนรกานต์
ภูเขาทั้งแท่งล้วน ลมพยุพัดพา สรรเสริญแลนินทา ใจปราชญ์ฤาเฟื่องพิน	ศิลา	บั้ง คุณกลัว หอนได้จันต์จล

ห้ามเพลิงไว้อย่าให้ ห้ามสุริยแสงจันทร์ ห้ามอายุให้สั้น ห้ามตั้งนี้ไวได้	มีควัน	ส่องไขว้ คืนเลา จึงห้ามนินทา
ภูเขาเหลือแหล่ล้วน ห้ามถีนจินดา ฝูงชนเกิดนานา หานักปราชญ์นั้นไขว้	ศิลา	ยากได้ ในโลก เลือกแล้วฤามี
ป่าหลวงหลายโยชน์พร้อม หาแก่นจันทน์กฤษณา ฝูงคนเกิดมีมา หาปราชญ์ถ้าจักได้	พฤक्षा	ยากไขว้ เหลือแหล่ ยากแต่ควรสงวน
มัจฉามีทั่วห้อง หาเรือกงมังกกร ทั่วดาวพระนคร จักเสาะสัปรุชไขว้	ชโลธร	ยากได้ คนมาก มีนา ยากแต่จักมี
ดารามีมาร้อย บ่เปรียบกับดวงจันทร์ คนพาลมากอนันต์ จะเทียบเท่าปราชญ์ไขว้	ถึงพัน	หนึ่งได้ ในโลก ยากแต่ถาถึง
เหมหงส์เลี้ยงชีพด้วย ช่างฟังพนาตร ภุมราบุษบากร นักปราชญ์เลี้ยงตัวได้	สาคร	ป่าใหญ่ (ไม้) ครองราง ตนนา เพื่อช่วยปัญญา
นกแร้งบินได้เพื่อ ห่มุจระเข้เต่าปลา เข็ญใจฟังราชา ลูกอ่อนอ่อนนกสีกกล้า	เวหา	ฟังน้ำ จอมราช เพื่อนำนมแรง

<p>ป่าฝั่งพาลพยัคฆ์ร้าย เสื่อฝั่งไพรพงพี</p> <p>ความชั่วฝั่งความดี เรือฝั่งแรงน้ำน้ำ</p>	<p>ราวี</p>	<p>เถื่อนถ้ำ เท็จฝั่ง จริ่งนา หากธนูคุณเรือ</p>
<p>ดินงูไซ้รหาค นมไก่ไก่สำคัญ หมูโจรต่อโจรหัน</p> <p>เชิงปราชญ์ฉลาดกล่าวผู้</p>	<p>เห็นกัน</p>	<p>ไกร เห็นเล่ห์ กัณหา ปราชญ์รู้ เชิงกัน</p>
<p>มีอายุร่อยหนึ่ง ศีลข้อปัญจางค์จัก</p> <p>ขวบเดียวเด็กรู้รัก</p> <p>พระตรัสสรรเสริญผู้</p>	<p>นานนัก</p>	<p>ไป ชานิจู ศีลนา เด็กนั้นเกิดศรี</p>
<p>คนไต่ยืนนอยุ่ร่อย ใจบมีปรีชา</p> <p>วันเดียวเด็กเกิดมา</p> <p>สรรเพชญ์บัณฑิตไว้</p>	<p>พรรษา</p>	<p>โหดไว้ ใจปราชญ์ เด็กนั้นควรรยอ</p>
<p>คนไต่ยืนเหยียบร่อย ความอุตสาหฤาณี</p> <p>เด็กเกิดขวบหนึ่งดี</p> <p>พระตรัสว่าเด็กน้อย</p>	<p>ขวบปี</p>	<p>เทา เพ็ญรพาก นี่เนื้อเวไนย</p>
<p>อายุถึงร่อยขวบ ธัมโมชอันโอฬาร</p> <p>เด็กน้อยเกิดประมาณ</p> <p>เห็นถ่องธรรมยิ่งผู้</p>	<p>เจียรกาล</p>	<p>บรู วันหนึ่ง แกร่อยพรรษา</p>

มีอายุอยู่รื่อย

ปีปลาย

ความเกิดแลความตาย

ไปรู้
เห็นเกิด ตายนา
แกรอยปีปลาย

วันเดียวเด็กหญิงชวย
ลูกอ่อนนั้นยังผู้

ธิดารักรักรมแม่

มากหลาย

บ่กล่าวให้หญิงชาย
ดูหญิงสกลกาย
อยู่รวมเรือนผ้าผู้

ทั่วรู้
งามเลิศ
โหดแท้นที่

เว้นวิจารณ์ว่างเว้น
เว้นที่ถามอันยัง
เว้นเลาลิขิตสั่ง
เว้นดั่งกล่าววาผู้

สดับฟัง

ไปรู้
เกตวาง เว้นนา
ปราชญ์ใดถามี

รู้น้อยว่ามากรู้
กลุกบเกิดอยู่ใน
ไปเห็นชเลไกล
ชมวานำบอชอย

เริงใจ

สระจ้อย
กลางสมุทร
มากล้าล็กเหลือ

รูปชั้วมักแต่งแกล้ง

เกลาทรง

ใจขลาดมักอจอง

อวดสู้
กระฉอก ฉานนา
วารุใครเทียม

น้ำพรองกละออมคง

เงาโศดโษษฐ์อวดสู้

จระเข้คืบหน้าน้ำ
รถใหญ่กว่ารถยา
เสือใหญ่กว่าวนา

ใจนหา ภัยช้เฮย
ยากแท้
ใจนอยู่ได้แฮ
แลนโลไปใจน

เรือเขื่องคืบชเลแล

มณฑกทำเทียบท้าว
แม่วาภุพย์คชี่
นกจอกวาฤทธิ

ราชสีห์

แก้วนกล้า
กุกิยง ครุชนา
ยั้งนนั้นแสนทวี

คนประดากขุกมีข้า

หิ้งห้อยสองก้นสู
ปิดเทียบเทียบมัตถนอัน
ทองเหลืองหลุสุวรรณ
พาลวาตนเองอา

พระจันทร์
เอี่ยมข้า
ธรรมชาติ
อาจล้าเลยกวี

เสื่อผอมกว้างวิ่งเข้า
ไปวาเสื่อมีฤทธิ์

โจอมชีวิต
เลิศล้ำ
เสื่อชอน ไวนา
จิ้งจุกเสื่อ

เล็บเสื่อตั้งคมกฤษ

ครั้นปะปามลัมคว่า

ทองเหลืองเปลื้องร้ายหอน
ขัดเทาขัดราศี
นพคุณหมุดใสสี
ถึงบแต่งตั้งไว

เห็นมี
เล่าไซ้
เสร็จโทษ
แจ่มแจ้งไฟบุลย์

พระสมุทรไหวหวาดห้วย

คลองสรवल
ราเรา
สุนัชเยาะ

เมรุพลวกปลวกสำรวล

สีหราชรำครำครวญ

หยันนา
หิ้งห้อยยินดี

สุริยสองยามเย็นเข้า

แมวลาหนูแซ่ซี้
หมาลาวิพาร์ผัน

จรรวัล
สูหล่าง
คบเพื่อน พาลนา
หมดไมไพรสณฑ์

ครูล่าศิษย์และธรรม
เสื่อลาปาแรมราง

จามรีขนข้องอยู่
ชีพรกรักยศ

หยุดปลด
ยิงไซ้
มีชาติ
ยศของสรรเสริญ

สัตว์โลกซึ่งสมมติ
ดูเยี่ยงสัตว์นั้นได้

นพคุณใส่เบาสูบ

แสนที
หอนม้วย
สักหยุด
กล้านอยหัวดำ

ค้อนเหล็กกรมรันตี
บเจ็บเทาฐลี

เจ็บแต่ท่านชั่งด้วย

ที่มา หอมรดกไทย <http://203.144.136.10/service/mod/heritage/nation/proverb/proverb.htm>